

הלכות דעות פרק ז (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום השיעור – רמב"ם הלכות דעות פרק ז'

הקדמה כללית

הפרקים האחרונים של הלכות דעות עוסקים בבין אדם לחבירו – כיצד מתנהגים עם אנשים אחרים, כיצד צריך להוכיח, לאהוב יהודי אחר, להתחבר עם הסוג הנכון של יהודים. פרק ז' עובר לשני נושאים עיקריים: רכילות/לשון הרע ונקמה/נטירה. הרמב"ם עוסק כאן בעיקר בדיבור – לשון הרע, רכילות, מוציא שם רע.

נקודה כללית חשובה: הרמב"ם, בניגוד לחפץ חיים שמפרט הרבה פרטי הלכות, מתאר יותר את סוג האדם – זה שייך אצלו לנושא דעות, זו סוג של מדה רעה.

הלכה א – הלאו של "לא תלך רכיל" והמרגל

דברי הרמב"ם: "המרגל בחבירו עובר בלא תעשה, שנאמר לא תלך רכיל בעמך. ואף על פי שאין לוקין על לאו זה... עוון גדול הוא וגורם להריגת נפשות רבות מישראל, לכך נסמך לו ולא תעמוד על דם רעך."

פשט

מי שהוא מרגל – מרגל, אוסף מידע ומעביר אותו – עובר על הלאו של "לא תלך רכיל". אף על פי שאין מקבלים מלקות על כך, זו עבירה חמורה שיכולה לגרום להריגת נפשות, ולכן היא עומדת יחד עם "לא תעמוד על דם רעך".

חידושים וביאורים

1. פירוש "מרגל": המילה "מרגל" פירושה מרגל – הוא אוסף מידע ומעביר אותו הלאה למכור. הוא מעביר מידע. הרמב"ם מתאר אותו כמי ש"הולך ומגלה סוד" – הוא "נושא מים" של מידע של אנשים.

2. גורם להריגת נפשות – כפשוטו: הרמב"ם מתכוון ממש להריגה, לא במטאפורה. הראיה היא מדואג האדומי: דואג סיפר לשאול המלך שאחמלך הכהן נתן לדוד לאכול מהמשכן. על כך שאול הרג את כל עיר הכהנים – הריגה גדולה מקצת רכילות.

3. חידוש מהמעשה עם דואג: דואג לא ידע את האמת. אחמלך בכלל לא התכוון לנקוט עמדה נגד שאול. דוד היה מאוד חכם באופן שבו דיבר עם אחמלך – אחמלך חשב שדוד בא בשליחות של שאול, לא הייתה לו ברירה. דואג רואה מעשה חלקי – שאחמלך לוקח את צד דוד – ומספר את זה. זה יסוד הרכילות: מספרים מעשים חלקיים, וגורמים לנפשות רבות.

הלכה א (המשך) – "כך וכך אמר פלוני" – אפילו אמת

דברי הרמב"ם: "ואומר כך וכך אמר פלוני, כך וכך שמעתי על פלוני, אף על פי שהוא אומר אמת – הרי זה מחריב את העולם."

פשט

אפילו כשהרכיל אומר אמת, הוא מחריב את העולם.

חידושים וביאורים

1. "מחריב את העולם" – כיצד? לאנשים יש כל כך הרבה לחץ. כששואלים ממי אתה מפקח – מתכוונים מכל העולם. אבל באמת, ממי אתה מפקח? מאותה יכנה אחת, אותו נושא ומביא אחד. זה מה שמחריב את העולם. אנשים שנושאים "עוגה שלמה" של מידע – "אני לא יכול לעזור

לך, כי מישוהו סיפר לי" – הם מחריבים את העולם. אדם צריך לדבר על "מעלות, חסדים והכמה" – לא על אנשים אחרים.

2. רכילות אינה דווקא דברים של גנאי: חידוש חשוב ברמב"ם – רכילות לא חייבת להיות דברים רעים. הרכיל הוא "סוחר אנשים" – הוא מעביר מידע מאחד לשני, מה כל אחד עשה, מה אמר השני. עצם העברת המידע היא האיסור, אפילו בלי גנאי.

3. החילוק בין רכילות ללשון הרע: רכילות היא בדרך כלל מאחד לשני – "תדע שהשני חושב עליך כך", "השני אמר עליך". הרכיל מביא בין אנשים. הוא לא חייב לומר דברים רעים – הוא המערבב, הוא מוודא שכל המידע שנמצא אצל אחד יהיה אצל כל העיר. לשון הרע לעומת זאת היא כשהוא אומר סתם בגנות חבירו – לא "השני אמר עליך", אלא "השני הוא עבריין".

4. "הולך רכיל מגלה סוד": הפסוק משמש לתיאור הרכיל. חידוש: כשהשני שולח אותך לומר משהו – זה דבר אחד. אבל כשהוא לא שולח אותך ואתה מספר עליו לשני – זה מגלה סוד, זו רכילות.

5. ה"איש רכיל" – כיצד מזהים אותו: זה סוג של אדם שזו עבודתו – הוא "מעביר מידע". ה"מעלה" שלו היא שהוא תמיד יודע מה השני אמר על השני. זו סוג של "חברה מקובלת" – אנשים שאין להם מה למכור, אלא מידע.

הלכה ב – לשון הרע ומוציא שם רע

דברי הרמב"ם: "ויש עוון גדול מזה עד מאד, והוא בכלל לאו זה, והוא לשון הרע. והוא המספר בגנות חבירו, אף על פי שאומר אמת. אבל האומר שקר נקרא מוציא שם רע על חבירו."

פשט

לשון הרע היא עבירה חמורה יותר מרכילות, אבל גם היא בכלל אותו לאו. לשון הרע פירושה שאומרים גנות על חבר, אפילו אמת. כשאומרים שקר, זה נקרא מוציא שם רע.

חידושים וביאורים

1. החידוש שלשון הרע היא אפילו אמת: החידוש העיקרי הוא שאפילו כשזה אמת שלאותו אדם יש ענין של גנאי – אסור לספר את זה. זה יסוד לשון הרע.

2. מוציא שם רע – קטגוריה נוספת: הרמב"ם לא אומר שמוציא שם רע חמור יותר מלשון הרע – הוא רק אומר שיש לזה שם נוסף: מוציא שם רע. החידוש טמון בכך שלשון הרע היא אפילו כשהוא אומר אמת – זה החידוש העיקרי. מוציא שם רע היא כשהוא אומר שקר, שזו קטגוריה מיוחדת.

3. "בעל לשון הרע" – סוג האדם: הרמב"ם מדבר על "בעל לשון הרע" – לא סתם מי שעבר פעם אחת, אלא מי שזו מידתו התמידית. הוא "יושב ואומר" – הוא יושב (כי בעמידה מתעייפים!) והוא דורש: "כך וכך עשה פלוני, כך וכך אבותיו, כך שמעתי עליו". זו כבר מדרגה של רשעות – הוא בעל לשון הרע.

4. רכילות vs. לשון הרע – שתי נוסחאות: רכילות היא "קצת יותר עדינה" – הרכיל לא יגיד מה שלא אמת, הוא המערבב, הוא מוודא שהמידע יזרום. לשון הרע היא "החתיכה הגדולה" – מי שיושב ומכה על השני, הוא אומר דברים של גנאי.

לשון הרע הורגת שלושה אנשים: מי שאומר אותה, מי שמקבל אותה, ומי שמדברים עליו. המקבל חמור יותר מהאומר.

חידושים וביאורים

1. מה פירוש "הורגתן"? לשון הרע היא הסיבה למחלוקת. המדבר גורם לזה, אבל המחלוקת נעשית על ידי השומע – אחרי שהוא שומע את זה, מתחילים כל הצרות.

2. מדוע המקבל חמור יותר מהאומר? נשאלת השאלה: מה פירוש "יותר מהאומר" – האם זה אומר שהוא נהרג יותר, או שהוא יותר אשם? ההסבר: האומר אולי צוחק, הוא יודע שזה לא **úplně** אמת. אבל המקבל לוקח את זה כאמת – ומזה בא הנוק האמיתי.

הלכה ד – אבק לשון הרע

דברי הרמב"ם: דוגמאות לאבק לשון הרע: "מי יאמר לפלוני שיהא כמו שהוא עתה" – "שתקו מפלוני, איני רוצה להודיע מה אירע לו" – "וכיוצא בדברים אלו."

פשט

אבק לשון הרע היא כשלא אומרים משהו רע במפורש, אבל כולם מבינים את המסר הרע.

חידושים וביאורים

1. "מי יאמר לפלוני שיהא כמו שהוא עתה": אתה אומר "מי היה מאמין שהשני יגיע למצב כזה?" – לא אמרת שום דבר רע, אבל אמרת הרבה מאוד – שבעבר הוא היה יותר גרוע.

2. "שתקו מפלוני": "בואו לא נדבר על מה שקרה לשני" – הרמב"ם מביא ממש שפה של היום. לא אמרת שום דבר רע, אבל כולם הבינו.

3. אבק לשון הרע vs. ממש לשון הרע: בפועל, כשאומרים "בואו לא נדבר על השני נבך", ממש דיברו לשון הרע. הרמב"ם קורא לזה "אבק" כי זה פחות מלומר ממש רע, אבל באמת זה מאוד קרוב ללשון הרע ממש.

4. משבח בפני שונאיו: "וכן המספר בטובת חבירו בפני שונאיו, הרי זה אבק לשון הרע, שהוא גורם להם שיספרו בגנותו." כשאומרים דברים טובים על אדם בפני שונאיו, זה אבק לשון הרע, כי השונא לא יכול להתאפק וילך לדבר בגנותו.

5. הפסוק של שלמה המלך: "מברך רעהו בקול גדול בבוקר השכם, קללה תחשב לו." שני פירושים:

- פירוש אחד: אכלת ארוחת ערב אצל השני בלילה, ואתה מודה לו בקול גדול למחרת בבוקר – "קללה תחשב לו" כי כולם יבואו לבקש ממנו אוכל עכשיו.

- פירוש הרמב"ם: הוא מביא את זה לנושא של משבח בשבח בפני שונאיו – "בבוקר השכם" אולי פירושו זמן שבו כולם שומעים, בפומבי, ובין השומעים יש שונאים שלא יסלחו לו.

6. [דיגרסיה: אוהב שלום ורודף שלום]: צריך לדעת כיצד להיות "אוהב שלום ורודף שלום" – הרבה פעמים כשחושבים שרודפים שלום, הולכים לומר מחמאה על שונא של השני, וזה לא אוהב שלום – זה גורם לשיחה על כמה השני רע. צריך לדעת שהשני לא טוב איתו, ולא להיות "צדיק שמספר".

הלכה ד (המשך) – לשון הרע דרך שחוק

דברי הרמב"ם: "וכן המספר לשון הרע דרך שחוק ודרך קלות ראש, כלומר שאינו מדבר בשנאה."

פשט

מי שעושה תמיד בדיחה על חשבון השני, אבל לא מתכוון לרע.

חידושים וביאורים

הלכה ב (המשך) – "יכרת ה' כל שפתי חלקות, לשון מדברת גדולות"

דברי הרמב"ם: "על זה הכתוב אומר: יכרת ה' כל שפתי חלקות, לשון מדברת גדולות."

חידושים וביאורים

1. פירוש "שפתי חלקות": בדרך כלל פירושו דברי חנופה – דיבור חלק. זה מקושר לפסוק "שלומי דברי ישראל, שפת חלקות, בלב ולב ידברו".

2. פירוש "לשון מדברת גדולות": נדון האם "מדברת" הוא מלשון דיבור או מלשון חיתוך. המסקנה היא ש"לשון מדברת גדולות" פירושה הוא מדבר גדול – הוא מגדיל את עצמו על ידי השפלת אחרים, כמו "מתלאבלב להון חבריא" – הוא מתגדל על ידי הקטנת אחרים.

3. "נגביר" – קשר ל"גדולות": הפסוק "ללשונו נגביר" מתאים יחד עם "מדברות גדולות" – בעל לשון הרע הוא "גבור" על לשונו, לשונו היא חרבו, זה מה שמגדיל אותו.

הלכה ג – חומרת לשון הרע: כנגד שלש עבירות חמורות

דברי הרמב"ם: "אמרו חכמים: שלש עבירות נפרעין מן האדם בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא: עבודה זרה, וגילוי עריות, ושפיכות דמים. ולשון הרע כנגד כולן."

פשט

שלוש עבירות הן כל כך חמורות שמקבלים עונש גם בעולם הזה וגם לעולם הבא – עבודה זרה, גילוי עריות, שפיכות דמים. לשון הרע היא כנגד כל שלושתן יחד.

חידושים וביאורים

1. הדבר המפורסם של החפץ חיים: החפץ חיים אמר שלדבר לשון הרע חמור יותר מאכילת חזיר – זה חמור כמו שלוש החמורות. נדון מה פירוש "כנגד כולן" – אולי שלשון הרע גורמת לרציחה, ואולי גם לשאר החמורות.

הלכה ג (המשך) – לשון הרע ככפירה בעיקר

דברי הרמב"ם: "ועוד אמרו חכמים, כל המספר בלשון הרע כאילו כופר בעיקר, שנאמר 'אשר אמרו ללשונו נגביר, שפתינו אתנו מי אדון לנו'."

פשט

מי שמדבר לשון הרע הוא כאילו כופר בעיקר – הפסוק מתאר אנשים שאומרים "לשונו מחזקת אותנו, מי הבעל הבית עלינו?"

חידושים וביאורים

1. הסבר רבינו יונה (דרך השל"ה) – מדוע זו כפירה: בעל לשון הרע שמתנהג יפה בכל שאר הדברים – הוא לא עושה עבירות, הוא לא הולך להכות את השני – אבל את פיו הוא חושב שהוא הפקר, הקב"ה לא שולט על הפה. הוא סבור שהקב"ה שולט על כל שאר האיברים, אבל הפה חופשי. זו מין כפירה – "מי אדון לנו" – מי הבעל הבית על פי?

2. הסבר נוסף – כפירה דרך כוח הדיבור: אדם מוגבל מאוד במה שהוא יכול לעשות בידיו, אבל בפה אפשר לעשות הרבה מאוד – אפשר להרוס אנשים, משפחות, קהילות. מי שמנצל את כוח הדיבור ללשון הרע, הוא מתנהג בעולם כאילו "אין אלוקים" – אין אלוקים, הוא יכול לעשות מה שהוא רוצה. זו ממש כפירה.

הלכה ג (המשך) – לשון הרע הורגת שלושה

דברי הרמב"ם: "אמרו חכמים, שלשה לשון הרע הורגת: האומר, והמקבלו, והנאמר עליו. והמקבלו יותר מהאומר."

פשט

לאדם וגורם היזק "לחבירו בגופו או בממונו" – אפילו אם השומע הראשון כבר יודע.

פשט

לשון הרע היא כשמזיקים לשני דרך דיבור – בין ישירות, בין בעקיפין דרך כך שזה ממשיך הלאה.

חידושים וביאורים

1. המנגנון של היזק: אתה אומר משהו לחברך, אבל אתה יודע שהוא ילך עם זה הלאה – זו רכילות שתמשיך הלאה. גם: כל אחד שאומר את זה הלאה מוסיף טיפה של גוזמא, ואז זה נעשה מסוכן.

2. אפילו להצילו או להוכיחו: אפילו אם מדברים את זה בסוד, זה לא נשאר סוד. אפילו אם זה לא יכול להזיק בגופו ובממונו, אלא רק פחד – זו עדיין לשון הרע גדולה.

הלכה ה (המשך) – ההיתר של "בפני שלושה" (אפי תלתא)

דברי הרמב"ם: "ואם נאמרו הדברים האלו בפני שלושה, כבר נשמע הדבר ונודע. ואם סיפר הדבר אחד מן השלושה פעם אחרת, אין בו משום לשון הרע. ובלבד שלא יתכוין להעביר הקול ולגלותו יותר."

פשט

דבר שלושה אנשים כבר יודעים, כבר יודע כל העולם. אם אחד מהשלושה ילך לספר את זה הלאה, זו לא לשון הרע – כי זה כבר לא מזיק יותר, זה כבר יודע. אבל אם יש לו כוונה להגדיל את השמועה, זו כן לשון הרע.

חידושים וביאורים

1. עמדת החפץ חיים: החפץ חיים היה מאוד לא מרוצה מהיתר זה – הוא חיפש מאוד לצמצם את ההיתר של "בפני שלושה".

2. רכילות vs. לשון הרע בהקשר זה: נדון: אולי מה שקוראים כאן לשון הרע הוא בעצם רכילות – אתה מעביר הלאה מה שאנשים אומרים על השני. התירוץ: לשון הרע היא כשמזיקים לאדם, ואם זה כבר יודע, אז להמשיך לספר את זה לא מזיק יותר – לכן זו לא לשון הרע.

3. הסברה היסודית: שיטת הרמב"ם היא שלשון הרע היא ביסודה עבירה מבוססת היזק – מה שמזיקים לשני דרך דיבור. לכן, כשהוא כבר יודע, נופל ההיזק, ולכן נופל האיסור (כל עוד אין כוונה להגדיל).

הלכה ו – נקמה

דברי הרמב"ם: "הנוקם מחבירו עובר בלא תעשה, שנאמר 'לא תקום'. ואף על פי שאינו לוקה עליו, דעה רעה היא עד מאד. אלא ראוי לו לאדם להיות מעביר על כל דברי העולם, שהכל אצל בעלי השכל דברי הבל והבאי, ואינן כדאי לנקום עליהם."

"וכיצד היא הנקמה? אמר לו 'השאלני קרדומך', אמר לו 'איני משאלך'. למחר צריך לשאול ממנו, אמר לו 'השאלני קרדומך', אמר לו 'איני משאלך כדרך שלא השאלתני כששאלתי ממך' – הרי זה נוקם. אלא כשיבוא לשאול ממנו, יתן בלב שלם ולא יגמול לו כאשר גמלו."

פשט

נקמה היא לאו, אף על פי שאין מקבלים מלקות. אדם צריך להיות מעביר על כל דברי העולם – אצל מבינים אמיתיים הכל הבל.

חידושים וביאורים

1. "מעביר על כל דברי העולם" – רמה חדשה לגמרי: הרמב"ם לא אומר סתם "היה מעביר על מידותיו" (כמו שאומרים בדרך כלל), אלא הוא מגיע לנקודה הרבה יותר עמוקה: כל העולם לא שווה כלום. "שהכל אצל בעלי השכל דברי הבל והבאי" – מבינים אמיתיים מבינים שהעיקר הוא אלוקות, דעת ה', וכל שאר הדברים הם דברי הבל ורעות רוח. קודם (בפרק

1. הפסוק של שלמה: "כמתלהלה הורה זיקים חצים ומות, כן איש רימה את רעהו ואמר הלא משחק אני." כמו אדם שמשחק בנשק וזורק "חצים ומות" – כך הוא מי שמרמה את חברו ואומר "זו בדיחה, זה פורים שפיל." אבל אתה לא יודע – לשני זה יכול לכאוב מאוד.

הלכה ז (המשך) – לשון הרע דרך רמיזות / תמימות

דברי הרמב"ם: "וכן המספר לשון הרע דרך רמיזות... והוא שיספר בתמימות כאילו אינו יודע שדבר זה לשון הרע הוא... ואומר 'איני יודע אם אלו מעשיו של פלוני'."

פשט

מי שמספר רע בתמימות, כאילו הוא לא יודע שזו לשון הרע, או שהוא אומר "אני לא יודע אם זה אמת על השני" – גם זו לשון הרע.

חידושים וביאורים

1. המנגנון: הוא אומר "ראיתי את השני עושה את זה ואת זה, אבל אני לא יודע אם זה אמת" – דרך ה"אני לא יודע" הוא מתכוון להיות פטור, אבל באמת הוא כבר הכניס את הרעיון לראש של השומע.

הלכה ז (סוף) – בעלי לשון הרע: אסור לדור בשכונתם

דברי הרמב"ם: "כל אלו הן בעלי לשון הרע שאסור לדור בשכונתם, וכל שכן לישב עמם ולשמוע דבריהם."

פשט

כל סוגי לשון הרע שנמנו – ממש לשון הרע, אבק לשון הרע, רמזים, כל הקטגוריות – כשמישהו עושה את זה באופן קבוע הוא "בעל לשון הרע" ואסור לגור בשכונתו, וקל וחומר לא לשבת איתו ולשמוע את דבריו.

חידושים וביאורים

1. "בעל לשון הרע" – לא סתם מי שמדבר: הרמב"ם לא אומר סתם "מדבר לשון הרע" אלא "בעל לשון הרע" – זה אומר מי שזה טבעו, הוא עושה את זה באופן קבוע. זה כולל אפילו אבק לשון הרע, רמזים, כל הסוגים.

2. המציאות המעשית של רכילות: אפילו אם לומדים הלכות לשון הרע, אפילו ב"עיר חרדית", המציאות היא שמה שמספרים מגיע. אל תשכנע את עצמך ש"אף אחד לא מדבר רכילות." זו עובדה, בין אם לקחת את החפץ חיים או לא.

3. שני טעמים מדוע אסור לגור עם בעלי לשון הרע:

(א) כי הם מגלים על רשעות של כולם: כשבעל לשון הרע מגלה דברים רעים של כולם, מתודעים לכך שהמקום מלא ברשעים. זה מוביל לכך שלא משתפרים – כי אם כולם רעים, כולם "מושחתים", אז חושבים "למה אני אהיה היחיד שאסור לו לגנוב? כולם גונבים, גם אני." כך לשון הרע יוצרת שחיתות שמשפיעה רע על אנשים.

(ב) כי זה מסוכן: בעל לשון הרע זיק לך בעצמך – הוא ידבר גם עליך.

4. הראיה מהמרגלים: הרמב"ם מביא: "לא נחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע בלבד, שנאמר 'וינסו אותי זה עשר פעמים'." עשר פעמים הם חטאו ולא היה גזר דין, אבל בלשון הרע (המרגלים) היה גזר דין. חומר לשון הרע היא שעושים "נרטיב" – יוצרים תמונה שזה קשה, שזו סכנה גדולה, עד שבאמת לא יכולים ללכת. זה כוח לשון הרע – היא יוצרת מציאות דרך דיבור.

הלכה ח – לשון הרע בפניו ושלא בפניו; דברים שגורמים היזק

דברי הרמב"ם: לשון הרע היא בין בפני חבירו בין שלא בפניו. "מספר דברים שגורמים אם נשמעו איש מפי איש" – אם זה ממשיך מאדם

עצמה, כדי למחוק את השורש.

4. **"ישׁוב הארץ ומשׁאם ומתנם של בני אדם" – טעם מעשי, לא רק אידיאליסטי:** בנקמה הרמב"ם הגיע לכך שכל העולם הוא הבל – טעם פילוסופי, אידיאליסטי. אבל בנטירה הוא חוזר לטעם מעשי: כך אפשר לקיים ישׁוב הארץ, שאנשים יוכלו להתנהל אחד עם השני. הניגוד מאוד מעניין: לפני רגע כל העולם לא שווה כלום, ופתאום עולם הזה גם כדאי לתקן. ההסבר: שני הטעמים אמת – כן, אידיאליסטית הכל הבל, אבל גם מעשית: אם אדם יחזיק חשבונות שלושה דורות אחורה, זו לא דרך. אנשים חלשים, אנשים עושים עוול אחד לשני לפעמים, וכשיזכרו את זה כל הזמן לא יהיה סוף.

5. **שאלה: אולי נטירה חמורה יותר מנקמה?** נשאלת השאלה: לכאורה בנקמה הרמב"ם היה צריך להגיע ל"ביטול העולם הזה" – מדרגה גבוהה יותר. בנטירה הוא נותן רק טעם מעשי. אולי זה אומר שנטירה חמורה יותר? התירוץ: לא, זה לא יכול להיות חמור יותר, כי הרמב"ם אומר שנטירה "שמא יבוא לנקום" – נטירה היא הדרך לנקמה, לא חמורה יותר מנקמה עצמה.

6. **קשר ל"לא תשנא את אחיך בלבבך":** בנטירה רואים את אותו יסוד כמו "לא תשנא את אחיך בלבבך" – שניהם איסורים על מה שבלב. אולי אם לא היה כתוב "לא תטור" במפורש, היה גם אסור מצד "לא תשנא."

7. **אדם לא יכול לדרוש "דברים עדינים":** הרבה פעמים ה"עוולה" שמרגישים אינה עוולה אמיתית – השני לא חייב לך ב"דברים עדינים". לא אפשר לדרוש שהשני יחידך אליך, שהוא יהיה "נחמד יותר". כשהוא באמת עשה לך עוול, אפשר להחזיק לו. אבל על סתם "הוא לא היה נחמד אלי" – זה לא הוגן להחזיק חשבון.

8. **[דיגריסיה: "הריני מוחל" כל לילה:]** זה דבר יפה לומר כל לילה "הריני מוחל" – שזכור שכל העולם לא שווה כלום, זה הכל "חלום יעוף", וזורקים את כל ה"מטען".

הלכה ז (המשך) – נקמה ונטירה: גדרים מעשיים

חידושים וביאורים

1. **העבירה בנקמה ונטירה היא במילים:** בשניהם – נקמה ונטירה – האיסור העיקרי הוא במה שאומרים: "אני לא משאיל לך כי אתה לא השאלת לי," או "אני משאיל לך, אבל לא כמו שאתה התנהגת אלי." כלומר, החשבון עצמו – החזקת "פנקס" של מי עשה לי מה – זו הבעיה.

2. **שאלה מעשית – רשימות חתונה ומשלוח מנות:** נשאלת השאלה: למישהו יש רשימה של מי בא לחתונה שלו, והוא הולך רק לחתונה של השני אם השני בא לשלו – האם זו נטירה? החילוק: לא, זו לא נטירה. אדם יכול להיות לו רמות שונות של חברות. יש חבר מספר אחת, חבר מכיתה, חבר מכיתה, ומכר שרואים רק רגע פה ושם. זה חילוק לגיטימי ביחסים, לא נטירה. אותו דבר עם קישורי צדקה ומשלוח מנות – לא חייבים להחליף עם כולם, כי לא נמצאים ברמה כזו של חברות.

3. **מתי זו כן נטירה:** נטירה היא כששואלים אותו ישירות "למה לא באת לחתונה שלי?" והוא עונה "כי אתה לא באת לחתונה שלי." זה ריב, זו נטירה – כי המניע הוא נקמה, לא חילוק טבעי ברמות של חברות.

4. **הכלל:** צריך לחשוב בכל מקרה מתי זו כן נטירה/נקמה ומתי לא. המטרה היא להרבות אהבה בעולם – אבל לא צריך להיות נאיבי, מותר להיות לנו חילוקים לגיטימיים בכמה קרובים אנחנו עם אנשים שונים.

סיום הלכות דעות – הערות כלליות

בזה מסיימים את הלכות דעות בשלמות. סיכום של מה שלמדנו: מה צריך לעשות, מה צריך לדעת, מה צריך עם תורה, כיצד מתנהגים עם אנשים אחרים.

ז' הרמב"ם אמר שאם אדם עושה לך רע, תחשוב שיש לו דעה משובשת. עכשיו הוא אומר יותר: לכל האנשים יש במקצת דעה משובשת, כל מה שקשור לעולם הזה פגום. כל העולם לא שווה אפילו אנחה אחת.

2. **מדוע צריך להגיע עד לשם?** יש לרמב"ם כאן בעיה: נקמה היא לכאורה דבר רציונלי – השני עשה לי רע, אני עושה לו בחזרה. מה רע בזה? לכן הרמב"ם היה חייב להגיע להסבר העמוק הזה – שצריך בכלל לא להיפגע, כי כל העולם הוא הבל. לא מספיק לומר "היה נחמד" – צריך ללכת לשורש הענין, לביטול עולם הזה בכלל. עצם "לא תקום" הוא דבר קשה לבקש מאדם, ולכן צריך להגיע להשקפה כל כך עמוקה כדי להסביר את זה.

3. **הפסוק של דוד המלך:** הרמב"ם מביא את הפסוק "אם גמלתי שולמי רע ואחלצה צוררי ריקם" (תהלים ז:ה). דוד אומר: מעולם לא החזרתי רע למי שעשו לי רע. "וְאִם אֶחְלֹצֶה צֹרְרֵי רִיקִים" – הפשט הוא שדוד מציב את עצמו ב"חליצה" (הצהרה דמוית שבועה): אם הייתי נוקם, אז "ירדוף אויב נפשי" – יקרה לי כך וכך. אבל לא עשיתי כך – אפילו לשונאי, כמו שרואים אצל שאול, דוד לא נקם.

4. **המצב של "השאילני קרדומך" – מי משאיל למי?** נשאלת שאלה חשובה: כיצד אפשר לקיים "לא תקום"? אדם לא משאיל לכל אחד בעולם – הוא משאיל לחבריו, למי שזה הגיוני. התירוץ: הפשט במצב הוא שמדובר בשני אנשים שכבר יש להם קשר – הוא היה משאיל כי זה הגיוני. הנקמה אינה ה"לא" עצמו, אלא המניע – "איני משאילך כדרך שלא השאלתני." כשבאמת לא הגיוני להשאיל, אתה יכול להמשיך לומר לא. העוולה בשניהם (נקמה ונטירה) היא המילים שאומרים – ניהול החשבונות, לא ההשאלה עצמה.

5. **מדוע נקמה היא "שטות":** שיטת הרמב"ם היא שנקמה היא סימן לקטנות – "אתה קטנוני, אתה עסוק בחשבונות מטופשים, אתה מחזיק פנקס של מי עשה לך מה." זה מתחת לכבוד של אדם עם שכל.

הלכה ז – נטירה

דברי הרמב"ם: "הנוטר עובר בלא תעשה, שנאמר 'לא תקום ולא תטור את בני עמך'."

"כיצד? ראובן אמר לשמעון 'השאילני קרדומך', אמר לו 'איני משאילך'. לימים הוצרך שמעון לשאול מראובן, אמר לו ראובן 'הא לך, איני כמותך שלא השאלתני' – זהו נוטר."

"אלא ימחה הדבר מלבו ולא יטרנו, שכל זמן שהוא נוטר את הדבר וזוכרו שמא יבוא לנקום. לפיכך הקפידה התורה על הנטירה עד שימחה העוון מלבו כלל ולא יזכרנו. וזו היא הדעה הנכונה שאפשר שיתקיים בה ישׁוב הארץ ומשׁאם ומתנם של בני אדם זה עם זה."

פשט

נטירה היא כשעושים כן את הטובה, אבל מזכירים לשני שהוא התנהג רע. "נוטר" הוא לשון שמירה – הוא שומר את הרגש, הוא לא נותן לו ללכת. צריך למחוק את הדבר מהלב לגמרי.

חידושים וביאורים

1. **נטירה היא איסור על מחשבה:** אחד הדברים המשמעותיים הוא שנטירה היא איסור על המחשבה עצמה – צריך למחוק את הדבר מהלב. זה דומה ל"לא תשנא את אחיך בלבבך" – אולי אם לא היה כתוב "לא תטור" היה גם אסור מצד "לא תשנא."

2. **החידוש שנטירה היא עבירה, לא סתם חסרון במידת חסידות:** היינו חושבים שכשמישהו עושה כן את הטובה אבל מזכיר לשני – זה דבר יפה, מידת חסידות, כי הוא נותן כן, הוא רק מוחל בלב. אבל הרמב"ם אומר שזו עבירה. אפילו ההזכרה – "איני כמותך" – אסורה. היינו חושבים שזה דבר לגיטימי: האדם ירגיש רע, הוא ישתפר בפעם הבאה. אבל לא, זה אסור.

3. **הטעם: "שמא יבוא לנקום":** הרמב"ם נותן טעם מעשי – אם זוכרים את הדבר, בסופו של דבר יבוא לנקמה. לכן התורה עשתה איסור על נטירה

(דברים שצריך לדעת). אבל בהלכות דעות עצמן יש גם את הענין של **כבוד לחכם** (דברים שצריך לדעת). אבל בהלכות דעות עצמן יש גם את הענין של **כבוד לחכם** (דברים שצריך לדעת). אבל בהלכות דעות עצמן יש גם את הענין של **כבוד לחכם** (דברים שצריך לדעת).

[דיגרסיה: קשר להלכות אחרות] אחרי הלכות דעות באה **אהבת הגר** ואהבת רעך כמוך, והלכות תלמוד תורה מחוברת יותר ליסודי התורה

תמלול מלא

רמב"ם הלכות דעות פרק ז' – לשון הרע, רכילות, נקמה ונטירה

הקדמה – מבנה הלכות דעות

דובר 1: כן, פרק הלכות דעות פרק שביעי, פרק ז'. הפרק השביעי, הפרק השביעי. שיהיה ברור, אני רק צריך לדעת.

אה, הלכות דעות יש בהן בכלל הרבה מצוות שיש להן קשר לבין אדם לחבירו, מתחילים מצריך צריך, כדי שיהיה לי מצווה לא צריך שום בין אדם לחבירו. אבל הפרקים האחרונים הם על בין אדם לחבירו.

בפרק האחרון דיברנו על הרבה הלכות לגבי איך אדם מתחבר עם אנשים אחרים, איך מתנהגים כשמישהו מתנהג אלי, איך אני צריך להוכיח על מסכים.

כאן ממשיכים לדבר על מלך אבירא, אבל זה בעיקר ההלכה היא קשורה לדיבור. מתחיל בלשון הרע, רכילות, נקמה, נטירה...

אז בעצם שתיים, אני מתכוון, אפשר להבין עד עכשיו גם שהן מצוות מאוד ברורות. לאהוב יהודי אחר, להסתובב עם סוג הנכון של יהודים, איך להוכיח יהודי אחר. אלה כולן דברים מאוד בסיסיים, איך להתנהג עם אנשים אחרים.

ועכשיו נלמד עוד שני דברים בסיסיים. בעצם, אחד הוא הנושא של רכילות, לא לדבר על יהודי אחר, והשני הוא הנושא של נקמה, שהוא דבר מאוד בסיסי. יכול להיות שיש הרבה מאוד פרטים, ואחר כך ואחרי התואר של ניטן, אני יודע שם, אפשר להתעמק בכל הדברים האלה, אבל אלה הבסיס.

הלכה א – המרגל בחבירו: האיסור של "לא תלך רכיל"

דובר 1: טוב. אומר הרמב"ם, כאן מתחיל הרמב"ם מיד עם המצווה, **"מרגל בחברו, עובר בלאו. שנאמר"** – המילה מרגל פירושה... הוא עדיין לא אמר מה הוא מתכוון, והפסוק הבא... רגל פירושו, הוא מרגל, אבל מה הוא מתכוון... הוא הולך לומר בחלק הבא מה הוא מתכוון.

דובר 2: כן, אוקיי.

דובר 1: הוא הולך לומר כבר את כל הדברים? **"כי נאמר "לא תלך רכיל בעמך"**, שלא תהיה רכיל, לא יחנה, לא מרגל, **"ואף על פי שאין לוקין עליו"** – לכאורה גם אין לוקין עליו במעשה... **"בדין גדול"** אומר הרמב"ם, **"וגורם להריגת נפשות רבות מישראל"** – זה גורם... הריגה פירושו ממש נהרג, או...

דובר 2: תספר לי מה הוא הולך לומר, כן כן, הוא מתכוון כפשוטו.

דובר 1: זה גורם שאדם, שימות. **"ולפיכך סמוך לו לא תעמוד על דם רעך"**, כי רכילות יכולה להביא שפיכות דמים.

הראיה מדואג האדומי

הרמב"ם לומד מדואג האדומי, שהוא סיפר לשאול המלך משהו על דוד. הוא סיפר לשאול המלך שהכהן שם, אחימלך, נתן לדוד לאכול מהמשכן שם, ובגלל זה שאול הרג את כל עיר הכהנים. זה גרם הרכילות הקטנה שהוא אמר, הוא רצה להגן על עצמו, מה שלא יהיה, זה גרם לרצח עם גדול.

חידוש: דואג לא ידע את המעשה האמיתי

אני חושב שרואים גם מדואג האדומי, הוא היה מרגל, אבל הוא לא ידע באמת את המעשה. כי כשמסתכלים על המעשה, רואים שאחימלך בכלל לא התכוון לקחת עמדה. אחימלך עזר לדוד. דוד היה מאוד חכם באופן שהוא דיבר עם אחימלך, לאחימלך לא הייתה ברירה. אחימלך חשב שהוא בא בשליחות של שאול.

אז דואג האדומי רואה מעשה שאחימלך לוקח את הצד של דוד, אבל זה קרה עם רמאות. אתה מספר חצי מעשיות, וזה גורם להריגת נפשות רבות

מישראל.

הלכה א (המשך) – איזהו רכיל: המרגל והיחנה

דובר 1: עכשיו הולך הרמב"ם לומר עוד כמה סוגים של דברים שנכללים בלא תלך רכיל. המרגל הוא זה שמלשין על הכל. יש סוגים שונים, העיקר שנקרא רכילות, אבל יש עוד דברים שנקראים לשון הרע ומוציא שם רע, שגם הם בכלל האיסור, אפילו שהם אולי לא העיקר של לשון האיסור. העיקר של הלשון הוא לכאורה הרכילות, אבל יש עוד דברים שהם בעייתיים.

דובר 2: כמו שאתה אומר, הוא לא סתם עושה דברים, הוא עמוס בדברים, כן.

דובר 1: הוא מרגל, הוא אוסף מידע, הוא יחנה שאוסף מידע, ואחר כך הולך למכור אותו. **"הולך ומגלה סוד"**.

דובר 2: הוא סוחר מידע.

דובר 1: כן, **"ואומר כך וכך אמר פלוני, כך וכך שמעתי על פלוני, אף על פי שהוא אומר אמת הרי זה מחריב את העולם"** – הוא הורס את העולם.

"מחריב את העולם" – הלחץ של היחנה

זה דבר אמיתי, כי לאנשים יש כל כך הרבה לחץ. כשאומרים לחץ, ממי אתה מפקח? אתה מפקח מכל העולם. באמת, ממי אתה מפקח? מהיחנה האחת, הסוחר והמביא האחד.

שיטת הרמב"ם: לתאר את סוג האדם

דובר 2: יפה מאוד.

דובר 1: יש את הרמב"ם, כמו שכבר דיברנו, אבל אחרת מהחפץ חיים שעושה מאוד הלכות מפורטות, כמו שיש מצוות שבדיבור, הרמב"ם מתאר יותר את סוג האדם. זה יותר אצלו שייך לנושא דעות, זו מידה רעה, לשון הרע.

כאן יש סוג אדם שהוא... אתה קורא לו יחנה, אני לא יודע אם יחנה היא התרגום הטוב ביותר. יחנה זה דרך רעה, סתם יחנה עוברת, יחנה זו שבת קודש שעסוקה במי צריך עזרה, למי צריך שידוך, ואת מי צריך לחזק. אז אולי היא מחפשת... אני לא יודע.

אבל נכון, אולי הוא מתכוון יותר כמו... שיש אנשים כאלה שזו העבודה שלהם. הם סוחרים מידע. זה דבר של יהודים יפים, החבר, העולם לא תופס שהוא איש רכיל.

והרמב"ם מתאר את זה כך, הוא מביא את הגמרא, **"כך וכך שמעתי, כך וכך אמרו"**. זה הרבה פעמים גם חברה כזו מקבלת, על אנשים שאין להם מה למכור. המעלה שלו היא, הוא תמיד יודע מה מישהו אמר על משהו. וזה דבר אחד, אחר כך יש עוד דברים.

הלכה ב – לשון הרע: "עון גדול מזה עד מאד"

דובר 1: אומר הרמב"ם, **"ויש עון גדול מזה עד מאד, והוא בכלל לאו זה, והוא לשון הרע"**. הוא מסביר, **"והוא המספר בגנות חבירו, אף על פי שאומר אמת"**.

רכיל פירושו בא לומר משהו שנוגע לך, שתדע, מישהו דיבר עליך, הוא מביא בין אנשים. זה דבר כללי, הוא אומר על מישהו גנאי.

דיון: ההבדל בין רכילות ללשון הרע

דובר 2: כן, רכיל לא חייב להיות דווקא דברים רעים, רואה? רכיל זה לא דווקא מזיק, לא מזיק. לשון הרע זה מזיק, הוא אומר דברים רעים, דברים של גנאי. נראה מהרמב"ם שרכיל זה לאו דווקא דברים של גנאי. רכיל זה

לשון הרע זה הדבר החמור, מי שיושב והוא מכה על מישהו. שני סוגים אחרים.

רכילות, בדרך כלל, זה מאחד לשני, "שתדע שמישהו חושב עליך כך", "מישהו אמר עליך". כך כתוב כאן ברמב"ם, או כך אתה אומר.

דובר 2: אוקיי, אבל אמת, כן.

דובר 1: לשון הרע זה הוא מספר את הדבר הרע. הוא נושא מים, נושא מידע על אנשים. לשון הרע זה מי שהוא מדבר תמיד, כמו שהרמב"ם אומר עם דברים של גנאי.

הלכה ב (המשך) – "יכרת ה' כל שפתי חלקות"

דובר 1: "על זה הכתוב אומר, 'יכרת ה' כל שפתי חלקות, לשון מדברת גדולות'". זה לא כתוב כל כך ברור, אולי חלקות פירושו רע, חלק. "מדברת גדולות" אולי פירושו כמו שהוא מכה על מישהו. אני לא יודע בדיוק מה הפירוש. "מדברת" זה לשון של מדבר או של חיתוך?

דובר 2: "מדברת גדולות" זה חיתוך. לא, "מדברת גדולות".

דובר 1: אני חושב שהרבה פעמים, מה פירוש "לשון מדברת גדולות"? שהוא מדבר דברים גדולים, או שהוא מתכוון למשהו. "שפתי חלקות" זה בדרך כלל מה שאמרו שפירושו דברי חנופה. או נאמר קודם שחלקות פירושו... אולי באמת זה... אני לא יודע.

דובר 2: כן, כך מבין פסוק קודם, "שלומי דברי ישראל שפת חלקות בלב ולב ידברו".

דובר 1: אבל לכאורה הלשון היא העיקר "לשון מדברת גדולות", הוא מדבר גדול. אני מתכוון משהו נגד אדם אחר, לא?

הלכה ב (המשך) – שלוש עבירות נפרעין מן האדם בעולם הזה

דובר 1: אומר הרמב"ם, "אמרו חכמים, שלוש עבירות נפרעין מן האדם בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא". שלוש עבירות הן חמורות מאוד, מלבד שמקבלים עונש בעולם הזה...

הלכה ג – חומרת לשון הרע: כנגד שלוש עבירות חמורות

אני לא יודע בדיוק מה הפירוש.

אה, מדברות זה לשון של מדבר או של חיתוך? לא, מדברות גדולות זה חיתוך? לא, מדברות גדולות... אבל אני חושב שזה הרבה פעמים... מה פירוש למשל מדברות גדולות? הוא מדבר דברים גדולים? זה בטח מתכוון למשהו. זה משהו חלקות. שמעתי מישהו אומר שפירושו דברי חנופה. כן. כן. אולי באמת זה... אני לא יודע. כן, כך הוא מבין על פסוק קודם, "שפתי דובבות שקרים, ישפר חלקות בלבו ולבו ידבר".

אבל לכאורה הלשון היא, הנקודה העיקרית כאן היא הלשון "מדברת גדולות", הוא מדבר גדול. וגדול פירושו נגד אחר. איך פירושו גדול נגד אחר? יכול להיות שהוא מגדיל את עצמו, כמו "מתלאבל להון חבריא". לשון שמגדילה את עצמה על ידי הורדת אנשים אחרים. זה כך, הוא מחשיב את עצמו גדול ממך, הוא מוריד אותך. אני לא בטוח, אני לא רוצה לומר.

אומרת הגמרא, אומר הרמב"ם, "אמרו חכמים, שלוש עבירות נפרעין מן האדם בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא". שלוש עבירות הן חמורות מאוד, שגם מקבלים עונש בעולם הזה, וגם לעולם הבא. "עבודה זרה, וגילוי עריות, ושפיכות דמים. ולשון הרע כנגד כולן". לשון הרע חמור יותר מכל אלה השלושה. זה חמור כמו כל השלושה ביחד, אולי זה פירוש "כנגד כולן".

אה, "כנגד כולן". כבר הדבר המפורסם שהחפץ חיים אמר שלדבר לשון הרע זה כמו לאכול חזיר. זה יותר חמור מלאכול חזיר, זה כמו שלוש החמורות. לכאורה מה גורם לשלוש החמורות? שמעתי, זה גורם רציחה, זה יכול לגרום גם לדברים האחרים אולי. אני לא יודע.

לשון הרע ככפירה בעיקר

"ועוד אמרו חכמים, כל המספר בלשון הרע, כאילו כופר בעיקר, שנאמר 'אשר אמרו ללשונו נגביר'". אנשים שאומרים על לשונם, בואו

כמו היחנה, הוא סוחר אנשים, הוא סוחר כל הזמן. הוא נושא מידע מאחד לשני, מה כל אחד עשה ומה מישהו אמר, וכן הלאה.

דובר 1: כשמישהו מספר משהו שבכלל אינו גנאי, הוא לכאורה לא עובר על איסור רכילות. המידה של רכילות יש לו, אין איסור לדבר על מישהו.

דובר 2: כן, יש. "טעון דברים מיותרים", אומר הרמב"ם. הוא לא מתכוון לדברים רעים. לא כתוב דברים רעים. כתוב "משיב טעון", מי שגורם שמישהו יאמר. זה לא... אדם צריך לדבר על, כמו שהרמב"ם אומר, "מעלות חסדים וחכמה", לא על אנשים אחרים.

דובר 1: לכאורה רכילות היא עצם האיסור לדבר על אנשים אחרים.

דובר 2: לא, כשהוא אומר שמישהו עשה לך עוול, מישהו אמר עליך משהו. לא כתוב כלום על שהוא אמר דבר רע. ולשון הרע זה כשהוא אומר סתם בגנות חבריו, לא שמישהו אמר עליך, אלא שמישהו הוא עבריין, מישהו הוא עבריין.

דובר 1: מישהו אמר. הוא לא מתכוון לרע. זה הורס את העולם. העולם נעשה שכל אחד יודע את העסק שלו, ולא להתערב בעסק של מישהו אחר כל הזמן.

דובר 2: אתה יכול לומר שעובר על איסור כל פעם שמדבר על מישהו?

דובר 1: כן. אפשר כן לומר. אבל מה אי אפשר לומר? כי אנשים לא נזהרים בזה? רואה שהעולם באמת נהרס בגלל דברים כאלה? רואה? רואה שהעולם נהרס? כמו שאתה אומר כל האנשים שאומרים כל הזמן, אני לא יכול לעזור לך, כי מישהו דיבר עליך בקיצור, הדורך, והורסים את העולם.

אני קצת מגזים. כי זה חלק מהעולם, אם לא חלק מהעולם עולה גדול, כי מישהו, מישהו, מה עושה כל מישהו מצא ובא...

דיון: "הולך רכיל מגלה סוד" – מתי זה מותר?

אז עומד לך, אם הוא שלח אותך, אם הוא שלח אותך, אם הוא שלח אותך ברכה, זה דבר אחד, אבל אם הוא לא שלח אותך, "כל דבר שבעל טובים ראוי שימלא יימורא", כך כתוב במדרש. זה דבר קיצוני של לגלות למישהו סוד, רכיל, זה רכיל, מגלה סוד, "הולך רכיל מגלה סוד", בדיוק זה. הסוג האמיתי, מספר מה שמישהו אמר? מישהו שלח אותך לספר? אהא, אז זו מצווה. אם לא שלח אותך, אתה מספר עלי למישהו אחר שזה לא נוגע? לא לדבר באופן נורמלי, אם זה נוגע, זה לא נוגע? אהא, זה לא נראה לי נכון. זה איזה סוג של לשון הרע. אולי להיפך, אולי הרע. רגע, בוא נראה. אוקיי.

הלכה ב (המשך) – מוציא שם רע: כשאומרים שקר

דובר 1: והנה, ולשון הרע זה אפילו כשאומרים אמת. אומרים דבר של גנאי, אפילו אם זה אמת שלמישהו יש עניין של גנאי, אבל לספר את זה זה איסור.

אומר הרמב"ם, שאם אומרים לשון הרע שהוא שקר, אומרים על מישהו דברים שזה לא אמת, יש עוד קטגוריה שחז"ל קוראים לה "מוציא שם רע על חבריו נקרא". הוא לא אומר אפילו שזה חמור, הוא אומר שיש לזה עוד שם מוציא שם רע, שזה אותו חומר. זה החידוש שלשון הרע זה אפילו כשאומר אמת.

הלכה ב (המשך) – בעל לשון הרע: "יושב ואומר"

דובר 1: אבל בעל לשון הרע זה אפילו כשהוא לא בעל, לא הוא אדם שהוא נושא תמיד לשון הרע, הוא עבר עכשיו פעם אחת על איסור. אבל בעל לשון הרע זה יותר חמור, מי שהוא בעל לשון הרע, הוא נושא תמיד לשון הרע.

זה כבר "יושב ואומר". אני מתכוון, כשעומדים אי אפשר לדבר בעמידה, מתעייפים. יושבים בנחת והוא דורש, והוא יושב על הטלפון והוא אומר "כך וכך, ופלוגי כך וכך, ואבותי כך וכך, וכך שמעתי" וכו'.

הבדל: רכילות, לשון הרע, ובעל לשון הרע

זה סוג אחר של רכילות. הרכילות קצת יותר עדין. הרכיל לא הולך לומר מה שלא אמת. אבל רכילות זה המערבב. רכילות זה מי שמוודא שכל המידע שיש אצל אחד יהיה אצל כל העיר.

זה אמת, זה ממש לשון הרע. צריך לחשוב שזה פחות ממה שאמרנו, כי מה שאמרנו, "בוא לא נדבר על פלוני נבך", אמרת ממש לשון הרע.

משבח בפני שונאיו

הוא אומר, "וכן המספר בטובת חבירו בפני שונאיו, הרי זה אבק לשון הרע." הוא מעורר, הוא אומר דברים טובים על פלוני בפני שונאיו, זה אבק לשון הרע. למה? "שהוא גורם להם שיספרו בגנותו." כי השונא לא יוכל להתאפק, הוא ידבר בגנותו, "הרי זה כעושה לשון הרע."

ועל ענין זה אמר שלמה... זה שלמה, הוא הבין מאוד טוב. כשמדובר בשלום בית עם החברה, מביאים שלמה שלם. שלמה המלך אומר, "מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם, קללה תחשב לו." מה הפסוק? "מברך רעהו בקול גדול" – בלילה, אכלת ארוחת ערב אצל פלוני ואתה מודה לו. "בבקר השכם", למחרת בבוקר, "קללה תחשב לו", כי כולם ילכו עכשיו לבקש ממנו אוכל. אני מתכוון שזה המשל.

אבל הרמב"ם אומר משהו אחר. אני לא יודע למה נכנס הפרי, מה זה "בבקר השכם". הרמב"ם מדבר בכלליות שהוא... הרמב"ם מדבר כאן, שהוא אומר בפומבי דברים על אדם, ובין האנשים יש שם את שונאיו, שונאיו לא יקנאו לו. "בבוקר אשכים" מתכוון לכאורה לזמן שכולם שומעים, אולי זה משהו כזה. הוא מתכוון כבר לקנאה. הרמב"ם מדבר כבר מהדוגמה, הרמב"ם מביא את זה לנושא של "משבח בשבחו בפני שונאיו". אוקיי, אולי מתכוון לרחוץ פלוני, אבל הוא לא מביא את אותה דוגמה.

כן, זה מאוד חשוב שאדם ידע שפלוני לא טוב איתו, אל תהיה צדיק שמספר. זה סוג של רכילות גם, אבל זה יכול, הוא לא מתכוון לדבר, הוא מתכוון כאן בכל חנה. אבל בין חברים זו מצוה לדבר. רכילות מתכוונת על מה פלוני עושה, איך הוא הולך. הוא אומר שהוא עמד חכם ואין זו רכילות, לא התכוונתי לומר את זה השבוע. כך צריך לדעת איך להיות "אוהב שלום ורודף שלום". הוא מתכוון שהרבה פעמים כשאתה חושב שאתה רודף שלום, אתה הולך עכשיו לומר מחמאה על שונאו של פלוני, וזה לא אוהב שלום, זה גורם למחלוקת. נכון, כי אתה גורם לכך שהשיחה תהיה כמה רע פלוני.

לשון הרע דרך שחוק

וכן המספר לשון הרע דרך שחוק ודרך קלות ראש, כלומר שאינו מדבר בשנאה, ועושה כל הזמן בדיחה על חשבונו של פלוני. וזהו ששלמה אומר, זה מה ששלמה אומר, "כמתלהלה היורה זיקים חצים ומות". זה כמו אדם שמשחק עם אקדח, הוא משחק, הוא זורק "חצים ומות". "כן איש רימה את רעהו", מה נכנס כאן בעניין, רק זה. לא התכוונתי לצ'אפר. הוא עושה מתיחה. "ואמר הלא משחק אני", זו בדיחה, זה פורים שפיל, זה הכל, אנחנו מתכוונים לבדיחה. אבל אתה לא יודע, כבר לפלוני זה יכול לעשות מאוד כואב.

לשון הרע דרך רמיזות / תמימות

וכן המספר לשון הרע דרך רמיזות. אה, הוא אומר, "והוא שיספר בתמימות כאילו אינו יודע שדבר זה לשון הרע הוא". הוא מספר, הוא אומר, "ראיתי את פלוני עושה את זה ואת זה." אה, לא ידעתי שאסור. "או שיש בו מום זה, או שיש בו מום זה, ומזכירם לפניו, ואומר 'איני יודע אם אלו מעשיו של פלוני'". מה זאת אומרת אני לא יודע, אני לא יודע, כן. אה, אולי אמרו, יש אנשים שעושים כך. אה, אתה מתכוון לפלוני? אה, לא ידעתי שפלוני באמת כזה.

אולי זה? לא ידעתי שזה לשון הרע.

הלכה ה – לשון הרע בפניו ושלא בפניו; דברים שגורמים היזק

אסביר לך לשון הרע בפני חבירו ושלא בפניו. לשון הרע זה גם כשאתה אומר את זה בפני חבירו, זה באמת האדם שעליו אתה מדבר, וגם שלא בפניו.

המספר דברים שגורמים אם נשמעו איש מפי איש, אם אתה אומר משהו שאם זה ימשיך, זה גורם היזק לחבירו בגופו או בממונו, אפילו אם לאדם

נשחרר את לשוננו, הוא מדבר על אנשים... אה, אז אתה רואה עוד את "גדולות", את "נגביר". הוא גיבור על לשוננו, לשוננו חזקה. מי שלשוננו היא חרבו, לשוננו היא מה שמגדיל אותו. יש לו... הוא לא מפחיד שיש לו לשון חזקה. "שפתינו אתנו מי אדון לנו". אדם כזה הוא כאילו לא מאמין בבורא. "מי אדון לנו?" מי הבעל הבית עלינו?

והוא מסיים. זו כפירה.

מה זה בדיוק איך כופרים בעיקר? צריך להבין מה הקשר. העונשים והעונשים, אבל מה השורש? למה בדיוק? זו כפירה. הוא מתכוון לומר שזו חומרה כזו. לא כתוב שזו חומרה כזו. כמו שכתוב שזה חמור כנגד עבודה זרה.

הוא מביא את רבינו יונה והוא אומר שבעל לשון הרע פשוט, שהוא מתנהג בדברים אחרים, הוא לא עושה עבירות, הוא לא הולך להכות מישהו. אבל הפה שלו הוא חושב שהפה הוא הפקר, הקב"ה לא שולט על הפה, הקב"ה שולט על כל האיברים האחרים. כך אומר רבינו יונה, הוא מביא את זה מהשל"ה, זה דבר מעניין.

הייתי חושב שאמונה, אני מתכוון זה גם כאילו, אמונה בה' פירושה כאילו הקב"ה מנהל את העולם, והוא לא יכול לעשות הכל בעצמו. אדם מוגבל מאוד במה שהוא יכול לעשות בידי, אבל בפה אפשר לעשות הרבה מאוד. מי שאומר את חירותו לגבי לשון הרע, הוא באמת מאוד חזק, הוא באמת כאילו מנהל את עצמו בעולם כאילו הוא אומר "אין אלוהים", אין אלוהים, הוא יכול לעשות מה שהוא רוצה.

לשון הרע הורגת שלושה

הגמרא אומרת "אמרו חכמים, שלושה לשון הרע הורגתן": לשון הרע הורג שלושה אנשים. **האומרו**, זה הורג את מי שאומר אותו, כי זה הופך אותו לרשע, כן? זה הופך אותו לכנגד שלוש עבירות חמורות. **והמקבלו**, מי שמקבל לשון הרע גם, כן? הוא המשחית. הורג פירושו הוא משחית, כן? לא, הורג פירושו זה הורג אותו, כמו שאומרים "אם הוא אומר דברים", זה מחטיא את הרבים, הוא גם נהרג. צריך לתת שהוא ינקום בו.

והנאמר עליו, והמקבלו יותר מהאומרו, המקבל חמור יותר ממי שאומר את זה. זה מעניין, למה המקבל חמור יותר ממי שאומר את זה?

תרגום לעברית

אני לא יודע אם קשה יותר, זה הורג אותו יותר. אתה שואל שאלה טובה. בשניהם היו. יכול להיות שהמקבל גרוע יותר מהאומר, כי האומר נבך צוחק, הוא יודע שזה לא אמת. המקבל נבך הולך לקבל את זה כאמת.

אומר הרמב"ם, המילה "הורגתן" מתכוונת שלשון הרע היא הגורם להרבה מאוד, זה עושה מחלוקת. ומי עושה את המחלוקת? לא הדובר, נכון? הוא גרם לזה, אבל את המחלוקת עושה האומר, סליחה, השומע. אחר כך זה מתחיל איתו אחר כך. בסך הכל כולם מתים, כן?

אז זה הנושא של לשון הרע עצמו.

הלכה ד – אבק לשון הרע

אחר כך יש דברים שהם פחות חמורים מלשון הרע עצמו, אבל זה בגדר לשון הרע. זה נקרא אבק לשון הרע, אבק של לשון הרע. לשון הרע הוא אבן כזו גדולה, וזה אבק שיורד ממנו.

למשל, "מי יאמר לפלוני שיהא כמו שהוא עתה?" מה הפירושו? אחד אומר, "מי היה מאמין שפלוני עוד יגיע למצב כזה?" אתה לא אומר כלום על פלוני, אבל תראה מי האדם הזה, מי היה מאמין שהוא נבך ירד כל כך? לא אמרת כלום עליו, אבל אמרת הרבה מאוד.

או שיאמר "שתקו מפלוני, איני רוצה להודיע מה אירע לו." "בוא לא נדבר." הרמב"ם מביא ממש כמו השפה של היום. "בוא לא נדבר על מה שקרה לפלוני." **וכיוצא בדברים אלו.** זה אבק לשון הרע. לא אמרת כלום רע, אבל כולם הבינו.

מתכוון למרגלים. אבל המשנה מביאה את זה. "לא נחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע, שנאמר 'וינסו אותי זה עשר פעמים'". ובסוף, זה אצל המרגלים, כשעשר פעמים חטאו לא היה גזר דין, אבל לשון הרע היה גזר דין.

אני חושב שסיימנו את הפרק. והנחתם גזלנים. אני חושב שהמילה היא שרואים שם מתעוררים על מי היה לשון הרע. אני לא יודע. הנקודה היא שהבעיה היא שאתה מאתגר ללכת לאיזשהו מקום, זה כל אחד בוודאי לא חידוש ללומדים. הם עשו נרטיב שזה קשה, וזו סכנה גדולה, באמת לא יכלו ללכת. זה החומר של לשון הרע. עושים נרטיב, זה נקרא באנגלית. ביידיש, אני לא יודע באיזו שפה.

שתי סיבות למה אסור לגור עם בעלי לשון הרע

אז, עד כאן הלכות... עוד סיבה למה אסור לגור עם בעלי לשון הרע זה כי הם יגלו את רשעות של כולם. פתאום תתעורר שהמקום הזה הוא מקום של רשעים שאסור לגור שם. ולמה? כי אתה משכנע את עצמך כך, לא תשתפר. ממש כך, כי אם תשמע על כולם רע, באמת לא תשתפר. כולם רעים, כולם מושחתים, גם אני רשאי להיות. כולם רשעים, למה אני אהיה היחיד שאסור לו לגנוב? כולם גונבים, גם אני אגנוב. זה מתחיל עם לשון הרע. זה השחיתות שמשפיעה לרעה על אנשים. זו אמת.

אוקיי. אומר הרמב"ם הלאה. אבל גם כי זה מסוכן. אתה לא רוצה לגור בשכונתו. הוא יזיק לך. חתם על זה. עכשיו נלמד על איסור נקמה.

הלכה ז – נקמה

אומר הרמב"ם, "הנוקם מחבירו, עובר בלא תעשה, שנאמר 'לא תקום'". אומר הרמב"ם, "אף על פי שאינו לוקה עליו, דעה רעה היא עד מאד". מידה רעה. "אלא ראוי לו לאדם להיות מעביר על כל דברי העולם". אה, זה עולה לרמה חדשה. פשט חדש לגמרי.

"מעביר על כל דברי העולם" – כל העולם הוא הבל

מה? זה עולה לפשט חדש לגמרי. לא רק להיות מעביר על מדותיו, אלא כי כל העולם לא שווה כלום. הוא אמר קודם שאם אדם עשה לך כואב, תחשוב שיש לו דעה משובשת. הוא אומר עכשיו, כל האנשים יש להם קצת דעה משובשת. כל מה שקשור לעולם הוא פגום. וחכמים לומדים מעביר על כל דברי העולם. כל ענייני העולם צריך לבטל אצל עצמו. כל העולם לא שווה אנחה אחת. "שהכל אצל בעלי השכל דברי הבל והבאי". מבינים אמיתיים מבינים שהעיקר הוא אלוקות. העיקר הוא דעת ה', כל שאר הדברים זה דברי הבל ורעות רוח, השטויות. כדי לנקום, לא כדאי להתרגז עליהם. כן. לכאורה הרמב"ן היה לו כאן בעיה, כי נקמה היא לכאורה דבר רציונלי מאוד, הוא היה צריך להגיע להסבר השלם למה לא להיפגע בכלל. למה נקמה רעה? פלוני עשה לי, אני עושה לו בחזרה, אני הולך להקשיב לו. כן? מה אתה קורא? הוא עשה לך משהו, ואתה לא רוצה להשאיל לו את הפטיש שלו. הפטיש ירד, צריך לרדת כל כך רחוק עד לביטול של כל העולם הזה. כן. צריך ללכת לשורש העניין, כמו... צריך ללכת ל... כן. אני אומר, אם זה חידוש, כי בדרך כלל אפשר לומר, אה, זה אולי... אוקיי, אברהם עזר לסושל. לא, כאן היה צריך להגיע עד שם, כי עצם לא תקום, נראה שזה דבר קשה לבקש מאדם. צריך להגיע עד שם כדי להסביר את זה.

וכיצד היא הנקמה – המשל של הפטיש שלך

וכיצד היא הנקמה? אמר לו השאילני קרדומך, אמר לו איני משאילך. למחר צריך לשאול ממנו, אמר לו השאילני קרדומך, אמר לו איני משאילך כדרך שלא השאלתני כששאלתי ממך, הרי זה נוקם. אלא כיצד יעשה? כשבא לשאול ממנו יתן בלב שלם ולא יגמול לו כאשר גמלו, וכן כל כיוצא באלו. וכן אמר דוד במידותיו הטובות, אם גמלתי שולמי רע, אני מעולם לא החזרתי... אם הייתי מחזיר על ה... לא, אני מעולם לא התנהגתי כך להחזיר רע למי שעשו לי רע. ואחלצה צוררי ריקם.

ואני הייתי... הוא הולך בהמשך, ומה זה "ואחלצה"? הוא מתכוון שאני גמלתי שולמי רע ונתתי לצוררי ריקם, ריקנות? כמו שרש"י מפרש... לא ברור. פשוט היה, אה, כן, הייתי מוציא אותם עירומים. אז ירדוף אם... הוא

שעליו אתה אומר את זה עדיין אין...

זה לא לשון הרע. אם אתה אומר שלשון הרע זה באמת מזיק למישהו, זה אומר שאתה הולך למישהו ואתה עושה לו חתן, אתה אומר לו מידע רע שהוא לא אמת. זה לשון הרע. אבל אתה אומר, "לא, אני אומר את זה לחבר שלי", אבל אתה יודע שזה יכול להגיע, הוא ייקח את זה הלאה, וזו רכילות, שתמשיך הלאה.

יכול להיות שאדם אומר משהו שאם כולם יאמרו את זה יוסיפו טיפה גזמא, ואז זה מסוכן.

אפילו אם הוא מדבר את זה בסוד, זה לא נשאר סוד. אפילו אם הוא עושה את זה להצילו או להוכיחו, אפילו אם לא יהיה היזק, זה יכול רק להיות פחד, זה לא יכול להזיק בגופו ובממונו, זה מאוד לשון הרע גדול.

הלכה ה (המשך) – היתר דאפי תלתא (בפני שלשה)

ואם נאמרו הדברים האלו בפני שלשה, כבר נשמע הדבר ונודע. ואם סיפר הדבר אחד מן השלשה פעם אחרת, אין בו משום לשון הרע.

זאת אומרת, הרמב"ם אומר לשון הרע זה באמת כשמזיקים לפלוני. אפילו היזק קטן זה מזיק לו דרך זה שמספרים משהו רע עליו. במילים אחרות, אתה מספר את זה למישהו שלא יודע, או אפילו למישהו שכבר יודע, אבל דרך זה שאתה מספר את זה זה עובר לאדם הבא. אבל אם דבר ששלושה אנשים כבר יודעים, כבר כל העולם יודע. אם אתה הולך לספר את זה הלאה אין בזה כלום, זה לא מזיק יותר. ובלבד שלא יתכוין, אם יש לך כן כוונה להגדיל, אז זה כן לשון הרע.

החפץ חיים לא היה מאוד שמח עם ההיתר הזה, הוא חיפש מאוד לצמצם את ההיתר הזה.

דיון: רכילות מול לשון הרע בהקשר הזה

אבל צריך לחשוב, כי יכול להיות שמה שאתה קורא לשון הרע זה רכילות. אתה נושא, אתה אומר הלאה מה אנשים אומרים על פלוני, זה גם רכילות.

לא, זה גם לא לשון הרע. לשון הרע זה כשמזיקים לאדם, וזו לא מצוה להיות כזה. כל הסיבה של מה שגורמים אם נשמעו איש מפי איש זה כי אתה עושה ריחוק. צריך, אי אפשר לומר שמה שמביא את הנקודה. יש כאן איסור גדול של רכילות, אפילו הוצאתי שיש דברים שהאדם אפילו לא תופס שזה דבר רע. זה עדיין לא אומר שצריך להרגיש...

הלכה ז (המשך) – בעלי לשון הרע: אסור לדור בשכונתם

אי אפשר לומר... אני רק רוצה להוציא את הנקודה. זה שיש איסור גדול על רכילות, אפילו מה שהוצאתי שיש דברים שאנשים אפילו לא תופסים שזה דבר רע, זה עדיין לא אומר שצריך להתנהג בעולם כאילו אין רכלנים. אחד אומר, "אה, זו עיר חרדית, אף אחד לא אומר רכילות." העובדה היא שמה שמספרים מגיע. זו מציאות. זה כן קיים, בין אם לקחו את החפץ חיים או לא לקחו את החפץ חיים, זו העובדה. ועוד, חלק מהלשון הרע הוא לא לעשות דברים ש, מכיוון שזו העובדה, זה יגרום היזק לשני.

אומר הרמב"ם הלאה, עכשיו סיימנו את האיסורים של לשון הרע ורכילות. בואו נלמד... דבר אחד, כל אלו. אומר הרמב"ם, "כל אלו הן בעלי לשון הרע", כל אלה שמנינו נקראים בעלי לשון הרע, "שאסור לדור בשכונתם". בזה הוא התחיל את ההלכות, "מלמד שאסור לאדם לדור בשכונת רשעים". מה זה רשעים? רשעים זה בעלי לשון הרע.

הרמב"ם לא אומר רק לשון הרע, אלא "בעל לשון הרע", שעושה את זה כסדר. במילים אחרות, לא רק, לכאורה מה שהוא אומר עכשיו, זה לא רק מי שאומר ממש, הוא אומר "כך וכך עשה פלוני". אפילו אבק לשון הרע, אפילו הרמזים, אפילו כל הדברים האלה, מי שהוא כזה סוג, הוא עושה את זה כסדר, הוא בעל לשון הרע. "וכל שכן לישב עמהם ולשמוע דבריהם".

החומר של לשון הרע – מעשה המרגלים

הוא מסיים עם עוד אחד... הוא מנה כל כך הרבה מאמרי חז"ל על גנות לשון הרע. "לא נחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע בלבד". הם עמדו שם ודיברו לשון הרע על הקב"ה? לא. על ארץ ישראל? לא, הוא

להרגיש רע, והוא יעשה משהו בחזרה על דבר טוב בפעם הבאה, אם הוא אדם טוב, אם הוא... כן. אבל אתה רואה שהרמב"ם אומר שזה לא... צריך כבר את הלגיטימציה לזה... לא רק פעם אחת, אני אישית משאיר הביתה. העולם נופל אם לא ימחלו לך, כי אם לא יהיה, כמו שאותו אמר, כל העולם יחזיק חשבונות אחד לשני, אחד נושא את זה, עד שכל העולם יהיה בלגן אחד. כן, זו לא דרך. בשלב מסוים צריך למחול. זו חובה.

דיון: מדוע אצל נקמה טעם פילוסופי ואצל נטירה טעם מעשי?

דובר 2: זה אולי לא יותר טוב, כי אם כך צריך להבין מדוע אצל נקמה הוא כן אמר "בואו נהיה דיבורי אהבה", כי הוא יאמר כי כך אפשר למחול. יודע, אולי נטירה יותר חמורה? זה כמו לשיטתך שאלתי, אולי לא יכול להיות יותר חמור, כי הוא אומר שזה הולך להביא לידי קטטה. אה, נכון.

"הריני מוחל" כל לילה

זה דבר יפה לומר כל לילה "הריני מוחל". זה דבר נפלא. שיזכרו שכל העולם לא שווה כלום, הכל חלום יעוף, וזורקים את כל המטען. אני רואה שבנטירה רואים שאותו דבר כמו "לא תשנא את אחיך בלבבך", כמו שנאה, שמדובר כאן, אולי אם לא היה כתוב "לא תטור" היה גם אסור בגלל "לא תשנא".

אדם לא יכול לדרוש "דברים עדינים"

דבר חזק שכל אחד צריך ממש להיות מודע, שתאמר לו, הוא הרי הרגיו אותך. אבל כל אחד הרי לא מודע, אותו הרי לא מחויב לי בדברים. אה, מאוד טוב. הוא מביא לעצמו את החיוב. אתה אומר הוא כל כך עדין, הוא לא היה נחמד אלי. זה לא שאני עושה לו חיוב. זה הרי דברים עדינים. אתה יכול לדרוש משהו, אתה צריך להיות נחמד אלי. אז הוא כבר באמת. ואתה בא לומר, מה, לא החמיאת לי. זה לא מאוד הוגן. כשהוא עשה לך עוול, אפשר להחזיק לו, לומר שלא מדברים איתו יותר.

דובר 2: זה מאוד טוב מה שאתה אומר. יש לך קושיה, מישוהו שאל, אמרתי לך איך אפשר לקיים "לא תקום"? אתה הולך, אתה משאיל לכל אחד בעולם את שלך... למי אתה משאיל? למי שאתה משאיל... זה מתאים לו כשהוא אומר את הלשון, "השם שלשה פנים", יש שלושה אנשים. מאוד טוב. אז, הפשט הוא, לא מדברים סתם, אדם בוודאי ישאיל לחבריו. הוא לא מחויב עכשיו להסכים לכל העולם. הוא מסכים למי שמתאים לו, שזה הגיוני. אבל הנקמה באה לומר, "אה, לא היית חבר שלי, אבל עכשיו, הפעם השנייה..." הפשט הוא שכן, כן, השנייה כבר יש לה זהות עם הראשונה כשהוא חוזר. אז הפשט בסיטואציה רק שניים, אני יודע שיש לו שניים. היית משאיל, כי זה הגיוני. בדרך זו, כשזה לא הגיוני אתה יכול להמשיך לומר לא. אז אתה יכול לומר שהעוולה אצל שניהם כשהם באים בתורה היא המילים שאומרים. להשאיל כן, להשאיל לא, החשבונות מחזיקים. אם סתם, לא היה לי מספיק, היה לי מצב רוח רע, אוקיי. אז לכאורה זה מה שהרמב"ם אומר שזו שטות, כי אתה תינוק, אתה קטנוני, אתה עסוק בחשבונות מטופשים, אתה מחזיק פנקס של מי...

הלכה ז' (המשך) – העבירה אצל נקמה ונטירה היא במילים

היית משאיל, כי זה הגיוני בדרך זו, כשזה לא הגיוני אתה יכול להמשיך לומר לא. אז אתה יכול לומר שהעבירה אצל שניהם כשמדובר בנקמה ונטירה היא המילים שאומרים. להשאיל כן, להשאיל לא, החשבונות, לעזור החשבונות. אם סתם, לא נתנו לי, עשו לי ממצב רוח רע. אוקיי.

אז לכאורה, זה מה שהרמב"ם אומר, שזה שטות, כי אתה תינוק, אתה קטנוני, אתה עסוק בחשבונות מטופשים, אתה מחזיק חוברת של מי עשה לי כך, עשית לי כך. לך, לך הלאה, תמחל, תעבור. אם אותו התנהג אז באמת יש דבר אמיתי.

שאלה מעשית: רשימות חתונה, משלוח מנות, וקישורי צדקה

מה זה, למישהו יש רשימה מי בא לחתונה שלו, הוא הולך לחתונה של אותו? הוא עבר על פסוק? לא, שמענו, יש רמה של חברים. אדם רשאי לדעת, הוא חבר שלי מספר אחת, הוא חבר שלי מהכיתה, הוא חבר שלי מהכיתה, ואותו הוא כזה מרגע נכנס ויצא, רוקדים, חברים. זו לא נטירה.

אומר, אם... הוא שם את עצמו בחלצה, אם נתתי למי שעושה לי רע, הייתי נוקם בחזרה, אז יכול לקרות לי כך וכך. אבל לא עשיתי כך, כי אני, אפילו לשונאי, כמו שרואים באמת אצל שאול, הוא לא נקם אפילו בשונאיו. המלך הוא באמת צדיק גדול, אי אפשר להשוות אליו, אבל אוקיי.

דיון: מי משאיל למי? המצב של "השאילני קרדומך"

וזה הנושא של נקמה. עכשיו אפשר לדבר על עוד דבר שדומה לזה שנקרא נטירה. אחד, אפילו הוא לא עושה בחזרה, אלא נטירה, שומרים, זוכרים, נפגעים, זוכרים את זה. נטירה, שומרים את השנאה. אני לא נוטר. נוטר זה לשון שמירה, הוא שומר את הרגש, לא שהוא נותן לזה לעבור. "עובר בלא תקום ולא תטור את בני עמך".

כיצד? ראובן אמר לשמעון "השאילני קרדומך". אמר לו "איני משאילך". לימים הוצרך שמעון לשאול מראובן. אמר לו ראובן "הא לך, איני כמותך שלא השאלתני". זהו ששנו חכמים "איזהו נטירה? כל שאמר לו השאילני מגלך, אמר לו לאו. למחר אמר לו הוא השאילני קרדומך, אמר לו הילך, איני כמותך שלא השאלתני". זהו נטירה.

מלבד זה עובר בלא תטור. מאוד מעניין, כי אחד הדברים הוא האיסור לחשוב. דוד המלך גם אמר, "אם גמלתי". הוא לא דיבר באופן אישי לאדם מסוים, הוא מדבר לקב"ה.

המשך תרגום - חלק 3

דובר 2: זה מאוד טוב מה שאתה אומר. יש לך קושיה, מישוהו שאל, אמרתי לך איך אפשר לקיים "לא תקום"? אתה הולך, אתה משאיל לכל אחד בעולם את שלך... למי אתה משאיל? למי שאתה משאיל... זה מתאים לו כשהוא אומר את הלשון, "השם שלשה פנים", יש שלושה אנשים. מאוד טוב. אז, הפשט הוא, לא מדברים סתם, אדם בוודאי ישאיל לחבריו. הוא לא מחויב עכשיו להסכים לכל העולם. הוא מסכים למי שמתאים לו, שזה הגיוני. אבל הנקמה באה לומר, "אה, לא היית חבר שלי, אבל עכשיו, הפעם השנייה..." הפשט הוא שכן, כן, השנייה כבר יש לה זהות עם הראשונה כשהוא חוזר. אז הפשט בסיטואציה רק שניים, אני יודע שיש לו שניים. היית משאיל, כי זה הגיוני. בדרך זו, כשזה לא הגיוני אתה יכול להמשיך לומר לא. אז אתה יכול לומר שהעוולה אצל שניהם כשהם באים בתורה היא המילים שאומרים. להשאיל כן, להשאיל לא, החשבונות מחזיקים. אם סתם, לא היה לי מספיק, היה לי מצב רוח רע, אוקיי. אז לכאורה זה מה שהרמב"ם אומר שזו שטות, כי אתה תינוק, אתה קטנוני, אתה עסוק בחשבונות מטופשים, אתה מחזיק פנקס של מי...

הלכה ז (המשך) – נטירה

אלא, והרמב"ם אומר הלאה, אלא, מה צריך לעשות? אלא, ימחה הדבר מלבו ולא יטרנו, שכל זמן שהוא נוטר את הדבר וזוכרו, שמא יבוא לנקום. לפיכך הקפידה התורה על הנטירה עד שימחה העוון מלבו כלל ולא יזכרו. וזו היא הדעה הנכונה שאפשר שיתקיים בה יישוב הארץ ומשאם ומתנם של בני אדם זה עם זה.

הניגוד בין הטעמים של נקמה ונטירה

זו המידה הנכונה איך אפשר שהעולם יהיה מקום יישוב, כשאדם יוכל להתמודד, כי אנשים חלשים, אנשים עושים עוול לפעמים אחד לשני. וכשיזכרו את זה כל הזמן, לא יהיה סוף.

זה מאוד מעניין, כי לפני רגע אצל נקמה הרמב"ם הגיע לכך שכל העולם לא שווה. פתאום הוא חוזר שהעולם הזה גם כדאי לתקן אותו. כי הוא מתכוון לומר, כן, אם אדם יחזיק חשבונות שלושה דורות אחורה, זו לא דרך.

נטירה היא עבירה, לא רק חסרון במידת חסידות

זה מאוד מעניין, למחול נטירה היא לכאורה לפני משורת הדין. אבל אפילו נטירה, הוא כבר עושה כן את המחילה בלב, אנחנו תמיד היינו חושבים שזו מידת חסידות גדולה. אבל הוא אומר שזו עבירה. אם אתה חושב, זה דבר יפה, כי האדם זוכר שלא שכרת אותו אתמול, והוא יודע ששכרת אותו היום. אם לא היית אומר לו, הוא לא היה יודע. כן, הוא הולך סוף סוף לכאורה

סיום הלכות דעות
נו, היה קצר ומלהיב באמת. נו, סיימנו הלכות דעות. עכשיו אנחנו יודעים גם מה צריך לעשות, גם מה צריך לדעת, גם מה צריך עם התורה, מה צריך עם התורה.

קשר להלכות אחרות

אחר כך יש אהבת הגר, ואהבת לרעך כמוך, אפשר מאוד ללמוד, להתפלל. לכאורה הלכות תלמוד תורה מחוברות יותר ליסודי התורה, שהם דברים שצריך לדעת. אה, יש גם בדעות של כבוד לחבב תלמידי חכמים, זה מאוד מעניין, זה מתחבר לשניהם. אוקיי, הגענו, בעזרת השם מחר.

מה שכן נטירה זה כשאתה שואל אותו, "למה לא באת לחתונה שלי?" "כי לא באת לחתונה שלי." זה היה ויכוח.

לאנשים תמיד יש את הקישורים. כן, יש לו קישור לצדקה, והאדם שנתן לו, הוא נותן בחזרה, ואותו לא. אני לא מחויב, כי אנחנו לא החברים שמחליפים משלוח מגות כל הזמן.

בסדר, טוב. אז צריך בוודאי לחשוב מתי כן ומתי לא. צריך לקיים, להרבות אהבה בעולם, אבל כן.
